

Микола ШАТАЙЛО
ORCID: 0000-0003-4449-8085

ОСНОВНІ НАПРЯМКИ ДОСЛІДЖЕНЬ У СУЧАСНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ СЕРЕДНЬОВІЧНІЙ НУМІЗМАТИЦІ

MAIN DIRECTIONS OF RESEARCH IN MODERN UKRAINIAN MEDIEVAL NUMISMATICS

За останні десятиліття українська середньовічна нумізматика збагатилась численною кількістю праць, що вимагає переосмислення досягнень вітчизняної нумізматики. Сучасна українська середньовічна нумізматика має ряд основних напрямків наукових студій окреслених на нумізматичних конференціях та на шпальтах спеціалізованих нумізматичних видань. Для нашого аналізу ми використаємо єдину постійно діючу в Україні спеціалізовану міжнародну наукову конференцію «Актуальні проблеми нумізматики у системі спеціальних галузей історичної науки», яка була започаткована Центральноукраїнським національним технічним університетом та Інститутом історії України НАН України в 2011 р., а з 2013 р. до організаторів долучився Університет Григорія Сковороди в Переяславі.

На першій конференції «Актуальні проблеми нумізматики у системі спеціальних галузей історичної науки», матеріали якої були опубліковані у спеціальному випуску (число 18) наукового збірника Інституту історії України НАН України «Спеціальні історичні дисципліни», середньовічна нумізматика була репрезентована наступними 4 темами українських дослідників: «До питання започаткування монетного карбування в державах хрестоносців (на прикладі Едеського графства)» (Орлик, 2011), «До проблеми інтерпретації епітета «Ал-Джедід» на джучидських монетах» (Хромов, 2011), «Наслідування монет Червоної Русі з Середнього Подніпров'я» (Хромова, 2011) та «Фальшиві монети у Кримському ханстві другої половини XV–XVI ст.» (Бойко-Гагарін, 2011).

Матеріали II Міжнародної наукової конференції «Актуальні проблеми нумізматики у системі спеціальних галузей історичної науки», яка відбулася 2013 р. були опубліковані у окремому випуску (Вип.33) збірника «Наукові записки з української історії» ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди». Середньовічна нумізматика на цій конференції була репрезентована наступними 11 темами українських дослідників: «Актуальні напрямки та організаційні засади сучасних досліджень середньовічної нумізматики в Україні» (Коцур, 2013), «Наслідування європейським денаріям VIII – X століть як об'єкт нумізматичного дослідження» (Кулешов, 2013), «Мідні східні монети другої

половини XI – першої третини XIII ст. на території Київського князівства в контексті проблеми «безмонетного періоду» в Русі» (Хромов, 2013), «Монети держави Тевтонського ордену в Пруссії у складі грошових та грошово-товарних скарбів, знайдених на території України» (Орлик, 2013), «До питання класифікації давньоруських гривень київського типу в нумізматичній збірці НМІУ» (Дубіцька, 2013), «Давньоруське городище поблизу міста Золотоноша. Нові археологічні та нумізматичні знахідки» (Прядко, 2013), «Про один платіж кінця XIV ст.» (Козубовський, 2013), «Проблеми атрибуції київського півгроша» (Саввов, 2013), «Басейн р. Тясмин: на перетині двох монетних систем» (Шостопал, 2013), «Види браків монетного виробництва доби середньовіччя» (Бойко-Гагарін, 2013) та «Джучидські срібні монети, відкарбовані від імені хана Саїд Ахмада» (Зайончковський, 2013). Матеріали наступних III – VII міжнародних наукових конференцій «Актуальні проблеми нумізматики у системі спеціальних галузей історичної науки» публікувалися у вигляді збірника тез конференції. Згідно змісту збірника тез даної конференції за 2015 р., на ній було 38 виступів, проблеми середньовічної нумізматики розглядалися у 10 доповідях українських нумізматів: «Топографія знахідок монет візантійського Херсону в Україні (Полтавська область)» (Шуліка, 2015), «Скарб фальшивих гістаменонів і платіжних зливків з Городецького району Львівської області» (Жарко, 2015), «До питання про монети від боярина Ратибора» (Колибенко & Колибенко, 2015), «Про дякі наслідування німецьких денаріїв XI століття, знайдені на Чернігівщині» (Кулешов, 2015), «Невеликий комплекс джучидських дангів 1370-х років» (Булава, 2015), «Монети Золотої Орди з давньоруського Глухова та його округи» (Коваленко, 2015), «Знахідки монет Золотої Орди та Кримського ханства XIV – XVIII ст. на території Вінничини» (Бакалець, 2015), «Знахідки на Волині монет банату Северин із символікою Тевтонського ордену» (Орлик, 2015), «Рахункові одиниці Подільської землі та Галицької Русі: «подільська копа» та «руська копа» (II пол. XIV-XV ст.) – щодо питання виникнення та монетного наповнення» (Погорілець, 2015) та «Нумізматичні знахідки XIV-XV ст. з розкопок Михайлівського Золотоверхого Собору» (Івакін & Козубовський, 2015).

На IV Міжнародній науковій конференції «Актуальні проблеми нумізматики у системі спеціальних галузей історичної науки» яка відбулася 2016 р., середньовічна нумізматика була репрезентована наступними 10 темами українських дослідників: «Знахідка візантійської монети на території Південно-Західної Переяславщини» (Тетеря & Прядко, 2016), «Топографія знахідок монет візантійського Херсона в Україні (Полтавська область)» (Шуліка, 2016), «Де було карбовано знайдену в Україні монету з іменем короля Гарольда?» (Кулешов, 2016), «Графітті на давньоруських гривнях київського типу в колекції НМІУ» (Дубіцька, 2016), «Знахідка скарбу з гривнями волинського типу поблизу Луцька» (Литвинчук, 2016), «Походження міста Черкаси в контексті нумізматичних матеріалів» (Ластовський, 2016), «Дві новознайдені монети Дмитра Корибута Ольгердовича» (Хромова, 2016), «Джучидські данги

середини 1410-х рр. відкарбовані у Бек-Базарі» (Зайончковський & Шептуха, 2016), «Нові дані про східні монети в колекції Одеського історико-краєзнавчого музею» (Янов, 2016) та «Обрізаний шилінг магістра Тевтонського Ордену Міхаеля Кюхмейстер фон Штернберга, знайдений на Львівщині» (Орлик, 2016).

V Міжнародна наукова конференція «Актуальні проблеми нумізматики у системі спеціальних галузей історичної науки» відбулася 2018 р., на ній українські дослідники середньовічної нумізматики представили наступні 9 досліджень: «Роль срібляників та арабських дирхемів у грошовому обігу Київської Русі» (Шапринський, 2018), «Спроба карбування (?) візантійських монет у давньому Києві (попереднє повідомлення)» (Івакін, Івакін & Баранов, 2018), «Мідні монети Візантії з Києва з колекції сім'ї Богдана та Варвари Ханенків (за матеріалами НМІУ)» (Бойко-Гагарін & Осипенко, 2018), «Рідкісний західноєвропейський денарій XIII століття, знайдений в Україні» (Кулешов, 2018), «Щодо іконографії денаріїв Волинського князівства» (Литвинчук, 2018), «Печатка «Корибута» - речовий доказ давнього фальшування» (Саввов, 2018), «До питання про персоніфіковані найменування монетних дворів на пізніх джучижських срібних монетах» (Зайончковський & Тішкін, 2018), «Скарб золотоординських, турецьких і татарських монет XIV-XVI ст. із с.Устя Бершадського району Вінницької області» (Курок & Бакалець, 2018) та «До питання про атрибуцію і датування скарбу із с.Тарасовичі Жуківського р-ну Київської округи (знахідка 1928 р.)» (Зразюк, 2018).

На VI Міжнародній науковій конференції «Актуальні проблеми нумізматики у системі спеціальних галузей історичної науки» яка відбулася 2020 р., проблеми середньовічної нумізматики були репрезентовані наступними такими темами українських дослідників: «Комплекс візантійських солідів VII ст. із с. Озерище Черкаського району Черкаської області» (Коцур, Орлик & Шостопал, 2020), «Нововиявлений комплекс східних монет VIII – X століть з Нижнього Подніпров'я» (Потильчак, 2020), «Можливе свідчення обігу в Чернігівському регіоні візантійських фолісів» (Кулешов, 2020), «Городницький скарб срібляників Володимира Великого та Святополка Окаянного (попереднє повідомлення)» (Алфьоров, 2020), «Знахідки давньоруських монет на Черкащині» (Шостопал, 2020), «Скарб монетних гривень з Переяслава 2014 р.» (Колибенко & Прядко, 2020), «Рідкісні грошові зливки з-під Олики» (Єскін & Литвинчук, 2020), «Монета Вітовта, карбована в Луцьку» (Литвинчук, 2020), «Срібні монети хана «Великої орди» Саїд-Ахмада II з мусульманським символом віри на реверсі та рядковою легендою аверсу» (Зайончковський & Тішкін, 2020), «Знахідки монет Молдавського князівства на Чорнівському городищі» (Калініченко & Пивоваров, 2020) та «Студії з середньовічної нумізматики в Україні: традиції, виклики та перспективи» (Хромова, 2020). На цій же конференції було прийнято рішення про внесення змін до назви конференції з «Актуальні проблеми нумізматики у системі спеціальних галузей історичної науки» на «Актуальні проблеми нумізматики та історії грошового обігу», яка мала відбутися весною 2022 року, проте, через розпочату

неоімперською росією повномасштабної війни проти України 24 лютого 2022 року, дана конференція була перенесена на більш пізній час.

Контет-аналіз матеріалів шести міжнародних наукових конференцій «Актуальні проблеми нумізматики у системі спеціальних галузей історичної науки» поведених протягом 2011-2020 рр., свідчить, що проблеми середньовічної нумізматики посідали від 17,31% до 40% (Таблиця 1).

Таблиця 1

Контет-аналіз публікацій українських дослідників середньовічної нумізматики в матеріалах міжнародних наукових конференцій «Актуальні проблеми нумізматики у системі спеціальних галузей історичної науки» за 2011-2020 рр.

Конференції	Загальна кількість нумізматичних публікацій	Публікації українських дослідників середньовічної нумізматики	% публікацій з проблем середньовічної нумізматики
2011 р.	10	4	40%
2013 р.	31	11	35,48
2015 р.	38	10	26,31
2016 р.	50	10	20 %
2018 р.	52	9	17,31
2020 р.	43	11	25,58

Проблеми середньовічної нумізматики посідають значне місце серед студій українських дослідників. Проаналізована тематика доповідей дозволяє окреслити основні напрями студій українських нумізматів-медієвістів репрезентовані у Таблиці 2.

Таблиця 2

Основні напрями студій українських нумізматів-медієвістів

№	Основні напрями студій українських нумізматів-медієвістів	Кількість доповідей на міжнародних конференціях «Актуальні проблеми нумізматики у системі спеціальних галузей історичної науки»
1	Монети, монетно-вагові зливки та грошовий обіг Русі	17
2	Монетне карбування та грошовий обіг в Наддніпрянській Україні, Галичині та Волині в XIV-XV ст.	16
3	Золотоординська та ісламська нумізматики	11

4	Монети Візантії та християнського Сходу	8
5	Теоретичні питання середньовічної нумізматики	3

Таким, чином, тематика виступів серед українських нумізматів-медієвістів на міжнародних конференціях «Актуальні проблеми нумізматики у системі спеціальних галузей історичної науки» дозволяє виокреми 5 основних напрямків наукових студій. Найбільш популярними є дослідження монетної справи та грошового обігу Русі (30,91%); монетне карбування та грошовий обіг в Наддніпрянській Україні, Галичині та Волині в XIV-XV ст. (29,10%) та Золотоординська та ісламська нумізматики (20%).

Джерела та література

1. Алфьоров, О. (2020). Городницький скарб срібляників Володимира Великого та Святополка Окаянного (попереднє повідомлення). Актуальні проблеми нумізматики у системі спеціальних галузей історичної науки. *Тези доповідей VI Міжнародної науково-практичної конференції*, 17 – 18 вересня 2020 р. – Переяслав – Кропивницький – Київ, С. 51–53.
2. Бакалець, О. (2015). Знахідки монет Золотої Орди та Кримського ханства XIV – XVIII ст. на території Вінниччини. Актуальні проблеми нумізматики у системі спеціальних галузей історичної науки. *Тези доповідей III Міжнародної науково-практичної конференції*, 5 – 6 листопада 2015 р. Кіровоград – Київ – Переяслав-Хмельницький, С. 43–45.
3. Бойко-Гагарін, А. (2013). Види браків монетного виробництва доби середньовіччя. *Наукові записки з української історії: Зб. наук. ст.* Вип.33. Переяслав-Хмельницький, С. 72–80.
4. Бойко-Гагарін, А. С. (2011). Фальшиві монети у Кримському ханстві другої половини XV–XVI ст. *Спеціальні історичні дисципліни*. 18. С. 25–32.
5. Бойко-Гагарін, А., Осипенко, М. (2018). Мідні монети Візантії з Києва з колекції сім'ї Богдана та Варвари Ханенків (за матеріалами НМІУ). Актуальні проблеми нумізматики у системі спеціальних галузей історичної науки: *тези доповідей V Міжнародної науково-практичної конференції*, 21 – 22 червня 2018 р. Меджибіж – Переяслав-Хмельницький – Кропивницький – Київ, С. 51–53.
6. Булава, Л. (2015). Невеликий комплекс джучидських дангів 1370-х років. Актуальні проблеми нумізматики у системі спеціальних галузей історичної науки: *тези доповідей III Міжнародної науково-практичної конференції*, 5 – 6 листопада 2015р. Кіровоград – Київ – Переяслав-Хмельницький, С. 38–40.

7. Дубіцька, В. (2013). До питання класифікації давньоруських гривень київського типу в нумізматиці збірці НМІУ. *Наукові записки з української історії: Зб. наук. ст.* Вип.33. Переяслав-Хмельницький, С. 46–52.
8. Дубіцька, В. (2016). Графіті на давньоруських гривнях київського типу в колекції НМІУ. Актуальні проблеми нумізматики у системі спеціальних галузей історичної науки: *тези доповідей IV Міжнародної науково-практичної конференції*, 22 – 23 червня 2016 р. Кіровоград – Київ – Переяслав-Хмельницький, С. 40–41.
9. Єскін, Д., Литвинчук, О. (2020). Рідкісні грошові зливки з-під Олики. Актуальні проблеми нумізматики у системі спеціальних галузей історичної науки: *тези доповідей VI Міжнародної науково-практичної конференції*, 17 – 18 вересня 2020 р. – Переяслав – Кропивницький – Київ, С. 68–73.
10. Жарко, В. (2013). Скарб фальшивих гістаменонів і платіжних зливіків з Городецького району Львівської області. Актуальні проблеми нумізматики у системі спеціальних галузей історичної науки: *тези доповідей III Міжнародної науково-практичної конференції*, 5-6 листопада 2015 р. Кіровоград–Київ–Переяслав-Хмельницький, С. 28–31.
11. Зайончковський, Ю., Шептуха, В. (2016). Джучидські данги середини 1410-х рр. відкарбовані у Бек-Базарі. Актуальні проблеми нумізматики у системі спеціальних галузей історичної науки: *тези доповідей IV Міжнародної науково-практичної конференції*, 22 – 23 червня 2016 р. Кіровоград–Київ–Переяслав-Хмельницький, С. 49–51.
12. Зайончковський, Ю. (2013). Джучидські срібні монети, відкарбовані від імені хана Саїд Ахмада. *Наукові записки з української історії: Зб. наук. ст.* Вип.33. Переяслав-Хмельницький, С. 81–87.
13. Зайончковський, Ю., Тішкін, В. (2018). До питання про персоніфіковані найменування монетних дворів на пізніх джучижських срібних монетах. *Актуальні проблеми нумізматики у системі спеціальних галузей історичної науки: тези доповідей V-ї міжнародної науково-практичної конференції*, 21-22 червня 2018 р. Меджибіж–Переяслав-Хмельницький–Кропивницький–Київ, С. 72–75.
14. Зайончковський, Ю., Тішкін, В. (2020). Срібні монети хана «Великої орди» Саїд-Ахмада II з мусульманським символом віри на реверсі та рядковою легендою аверсу. *Актуальні проблеми нумізматики у системі спеціальних галузей історичної науки: тези доповідей VI Міжнародної науково-практичної конференції*, 17-18 вересня 2020 р. –Переяслав – Кропивницький – Київ, С. 85 – 88.
15. Зразюк, З. (2018). До питання про атрибуцію і датування скарбу із с.Тарасовичі Жуківського р-ну Київської округи (знахідка 1928 р.). *Актуальні проблеми нумізматики у системі спеціальних галузей історичної науки: тези доповідей V Міжнародної науково-практичної конференції*, 21-22 червня 2018 р. Меджибіж–Переяслав-Хмельницький–Кропивницький–Київ, С.80-85.

16. Івакін, Г., Івакін, В., Баранов, В. (2018). Спроба карбування (?) візантійських монет у давньому Києві (попереднє повідомлення). *Актуальні проблеми нумізматики у системі спеціальних галузей історичної науки: тези доповідей V Міжнародної науково-практичної конференції, 21-22 червня 2018 р. Меджибіж–Переяслав-Хмельницький–Кропивницький–Київ*, С48-49.

17. Івакін, Г., Козубовський, Г. (2015). Нумізматичні знахідки XIV-XV ст. з розкопок Михайлівського Золотоверхого Собору. *Актуальні проблеми нумізматики у системі спеціальних галузей історичної науки: тези доповідей III Міжнародної науково-практичної конференції, 5-6 листопада 2015 р. Кіровоград–Київ–Переяслав-Хмельницький*, С. 50.

18. Калініченко, В., Пивоваров, С. (2020). Знахідки монет Молдавського князівства на Чорнівському городищі. *Актуальні проблеми нумізматики у системі спеціальних галузей історичної науки: тези доповідей VI Міжнародної науково-практичної конференції, 17-18 вересня 2020 р. – Переяслав – Кропивницький – Київ*, С. 88–91.

19. Коваленко, Ю. (2015). Монети Золотої Орди з давньоруського Глухова та його округи. *Актуальні проблеми нумізматики у системі спеціальних галузей історичної науки: тези доповідей III Міжнародної науково-практичної конференції, 5-6 листопада 2015 р. Кіровоград–Київ–Переяслав-Хмельницький*, С. 40–43.

20. Козубовський, Г. (2013). Про один платіж кінця XIV ст. Наукові записки з української історії: Зб. наук. ст. Вип.33. Переяслав-Хмельницький, С.61–63.

21. Колибенко, О., Прядко, О. (2020). Скарб монетних гривень з Переяслава 2014 р. *Актуальні проблеми нумізматики у системі спеціальних галузей історичної науки: тези доповідей VI Міжнародної науково-практичної конференції, 17-18 вересня 2020 р. –Переяслав – Кропивницький – Київ*, С.62-68.

22. Колибенко, О., Колибенко, О. (2015). До питання про монети від боярина Ратибора. *Актуальні проблеми нумізматики у системі спеціальних галузей історичної науки: тези доповідей III Міжнародної науково-практичної конференції, 5-6 листопада 2015 р. Кіровоград – Київ – Переяслав-Хмельницький*, С. 31–33.

23. Коцур, В. (2013). Актуальні напрямки та організаційні засади сучасних досліджень середньовічної нумізматики в Україні. *Наукові записки з української історії: Зб. наук. ст. Вип.33. Переяслав-Хмельницький*, С. 3–8.

24. Коцур, В., Орлик, В., Шостопа, А. (2021). Комплекс візантійських солідів VII ст. із с. Озерище, Черкаського району Черкаської області. *Актуальні проблеми нумізматики у системі спеціальних галузей історичної науки: тези доповідей VI Міжнародної науково-практичної конференції, 17-18 вересня 2020 р. –Переяслав – Кропивницький – Київ*, С.41–45.

25. Кулешов, С. (2013). Наслідкування європейським денаріям VIII – X століть як об'єкт нумізматичного дослідження Наукові записки з української історії: Зб. наук. ст. Вип.33. Переяслав-Хмельницький, С. 22–31.

26. Кулешов, С. (2015). Про деякі наслідкування німецьких денаріїв XI століття, знайдені на Чернігівщині. *Актуальні проблеми нумізматики у системі спеціальних галузей історичної науки: тези доповідей III Міжнародної науково-практичної конференції*, 5-6 листопада 2015 р. Кіровоград–Київ–Переяслав-Хмельницький, С. 36–38.

27. Кулешов, С. (2016). Де було карбовано знайдену в Україні монету з іменем короля Гарольда? *Актуальні проблеми нумізматики у системі спеціальних галузей історичної науки: тези доповідей IV Міжнародної науково-практичної конференції*, 22-23 червня 2016 р. Кіровоград–Київ–Переяслав-Хмельницький, С. 33–36.

28. Кулешов, С. (2018). Рідкісний західноєвропейський денарій XIII століття, знайдений в Україні. *Актуальні проблеми нумізматики у системі спеціальних галузей історичної науки: тези доповідей V Міжнародної науково-практичної конференції*, 21-22 червня 2018 р. Меджибіж–Переяслав-Хмельницький–Кропивницький–Київ, С. 60–62.

29. Курок, О., Бакалець, О. (2018). Скарб золотоординських, турецьких і татарських монет XIV-XVI ст. із с.Устя Бершадського району Вінницької області. *Актуальні проблеми нумізматики у системі спеціальних галузей історичної науки: тези доповідей V Міжнародної науково-практичної конференції*, 21-22 червня 2018 р. Меджибіж – Переяслав-Хмельницький – Кропивницький – Київ, С. 75–80.

30. Ластовський, В. (2016). Походження міста Черкаси в контексті нумізматичних матеріалів. *Актуальні проблеми нумізматики у системі спеціальних галузей історичної науки: тези доповідей IV Міжнародної науково-практичної конференції*, 22 – 23 червня 2016 р. Кіровоград – Київ – Переяслав-Хмельницький, С. 45–47.

31. Литвинчук, О. (2016). Знахідка скарбу з гривнями волинського типу поблизу Луцька. *Актуальні проблеми нумізматики у системі спеціальних галузей історичної науки: тези доповідей IV Міжнародної науково-практичної конференції*, 22-23 червня 2016 р. Кіровоград – Київ – Переяслав-Хмельницький, С. 41–45.

32. Литвинчук, О. (2018). Щодо іконографії денаріїв Волинського князівства. *Актуальні проблеми нумізматики у системі спеціальних галузей історичної науки: тези доповідей V Міжнародної науково-практичної конференції*, 21-22 червня 2018 р. Меджибіж – Переяслав-Хмельницький – Кропивницький–Київ, С. 62–66.

33. Литвинчук, О. (2020). Монета Вітовта, карбована в Луцьку. *Актуальні проблеми нумізматики у системі спеціальних галузей історичної науки: тези доповідей VI Міжнародної науково-практичної конференції*, 17-18 вересня 2020 р. – Переяслав – Кропивницький – Київ, С. 79–81.

34. Орлик, В. (2013). Монеты государства Тевтонского ордена в Пруссии в составе денежных и денежно-вещевых кладов, найденных на территории Украины. Наукові записки з української історії: Зб. наук. ст. Вип. 33. Переяслав-Хмельницький, С. 39–45.

35. Орлик, В. (2015). Знахідки на Волині монет банату Северин із символікою Тевтонського ордену. *Актуальні проблеми нумізматики у системі спеціальних галузей історичної науки: тези доповідей III Міжнародної науково-практичної конференції*, 5-6 листопада 2015 р. Кіровоград–Київ–Переяслав-Хмельницький, С.46–47.

36. Орлик, В. (2016). Обрізаний шилінг магістра Тевтонського ордену Міхаеля Кюхмейстер фон Штернберга знайдений на Львівщині. *Актуальні проблеми нумізматики у системі спеціальних галузей історичної науки: тези доповідей IV Міжнародної науково-практичної конференції*, 22-23 червня 2016 р. Кіровоград – Київ – Переяслав-Хмельницький, С. 54 – 56.

37. Орлик, В. М. (2011). До питання започаткування монетного карбування в державах хрестоносців (на прикладі Едеського графства). Спеціальні історичні дисципліни. 18. С. 157 – 162.

38. Погорілець, О. (2015). Рахункові одиниці Подільської землі та Галицької Русі: «подільська копа» та «руська копа» (II пол. XIV-XV ст.) – щодо питання виникнення та монетного наповнення. *Актуальні проблеми нумізматики у системі спеціальних галузей історичної науки: тези доповідей III Міжнародної науково-практичної конференції*, 5-6 листопада 2015 р. Кіровоград–Київ–Переяслав-Хмельницький, С. 48–50.

39. Потильчак, О. (2020). Нововиявлений комплекс східних монет VIII – X століть з Нижнього Подніпров'я. *Актуальні проблеми нумізматики у системі спеціальних галузей історичної науки: тези доповідей VI Міжнародної науково-практичної конференції*, 17-18 вересня 2020 р. Переяслав – Кропивницький – Київ, С. 46–49.

40. Прядко, О. (2013). Давньоруське городище поблизу міста Золотоноша. Нові археологічні та нумізматичні знахідки. Наукові записки з української історії: Зб. наук. ст. Вип.33. Переяслав-Хмельницький, С. 53–60.

41. Саввов, Р. (2013). Проблеми атрибуції київського півгроша. Наукові записки з української історії: Зб. наук. ст. Вип.33. Переяслав-Хмельницький, С. 64–67.

42. Саввов, Р. (2018). Печатка «Корибута» – речовий доказ давнього фальшування. *Актуальні проблеми нумізматики у системі спеціальних галузей історичної науки: тези доповідей V Міжнародної науково-практичної конференції*, 21-22 червня 2018 р. *Меджибіж–Переяслав-Хмельницький–Кропивницький–Київ*, С. 68–71.

43. Тетеря, Д., Прядко, О. (2016). Знахідка візантійської монети на території Південно-Західної Переяславщини. *Актуальні проблеми нумізматики у системі спеціальних галузей історичної науки: тези доповідей IV*

Міжнародної науково-практичної конференції, 22-23 червня 2016 р. Кіровоград–Київ–Переяслав-Хмельницький, С. 26–29.

44. Хромов, К. (2013). Мідні східні монети другої половини XI – першої третини XIII ст. на території Київського князівства в контексті проблеми «безмонетного періоду» в Русі». Наукові записки з української історії: Зб. наук. ст. Вип.33. Переяслав-Хмельницький, С. 32–38.

45. Хромов, К. К. (2011). До проблеми інтерпретації епітета «Ал-Джедід» на джучидських монетах. Спеціальні історичні дисципліни. 18. С. 214–221.

46. Хромова, І. (2016). Дві новознайдені монети Дмитра Корибута Ольгердовича. *Актуальні проблеми нумізматики у системі спеціальних галузей історичної науки: тези доповідей IV Міжнародної науково-практичної конференції, 22 – 23 червня 2016 р.* Кіровоград – Київ – Переяслав-Хмельницький, С. 47–48.

47. Хромова, І. (2020). Студії з середньовічної нумізматики в Україні: традиції, виклики та перспективи. *Актуальні проблеми нумізматики у системі спеціальних галузей історичної науки: тези доповідей VI Міжнародної науково-практичної конференції, 17 – 18 вересня 2020 р.* – Переяслав – Кропивницький – Київ, С. 91–97.

48. Хромова, І. К. (2011). Наслідування монет Червоної Русі з Середнього Подніпров'я. Спеціальні історичні дисципліни. 18. С. 222–225.

49. Шапринський, В. (2018). Роль срібляників та арабських дирхемів у грошовому обігу Київської Русі. *Актуальні проблеми нумізматики у системі спеціальних галузей історичної науки: тези доповідей V-ї міжнародної науково-практичної конференції, 21-22 червня 2018 р.* Меджибіж–Переяслав-Хмельницький–Кропивницький–Київ, С. 42–47.

50. Шостопал, А. (2013). Басейн р. Тясмин: на перетині двох монетних систем. Наукові записки з української історії: Зб. наук. ст. Вип.33. Переяслав-Хмельницький, С. 68–71.

51. Шостопал, А. (2020). Знахідки давньоруських монет на Черкащині. *Актуальні проблеми нумізматики у системі спеціальних галузей історичної науки: тези доповідей VI-ї міжнародної науково-практичної конференції, 17-18 вересня 2020 р.* –Переяслав – Кропивницький – Київ, С. 53–58.

52. Шуліка, М. (2015). Топографія знахідок монет візантійського Херсону в Україні (Полтавська область). *Актуальні проблеми нумізматики у системі спеціальних галузей історичної науки: тези доповідей III Міжнародної науково-практичної конференції, 5-6 листопада 2015 р.* Кіровоград–Київ–Переяслав-Хмельницький, С. 25–27.

53. Шуліка, М. (2016). Топографія знахідок монет візантійського Херсона в Україні (Полтавська область). *Актуальні проблеми нумізматики у системі спеціальних галузей історичної науки: тези доповідей IV Міжнародної науково-практичної конференції, 22-23 червня 2016 р.* Кіровоград–Київ–Переяслав-Хмельницький, С. 29–33.

54. Янов, Д. (2016). Нові дані про східні монети в колекції Одеського історико-краєзнавчого музею. Актуальні проблеми нумізматики у системі спеціальних галузей історичної науки: тези доповідей IV Міжнародної науково-практичної конференції, 22 – 23 червня 2016 р. Кіровоград – Київ – Переяслав-Хмельницький. С. 52 – 54.

Максим ГЛЄБОВ
ORCID:0009-0007-9209-441X

НАУКОВЕ ОСМИСЛЕННЯ ПИТАНЬ ІСТОРІЇ ГРОШОВОГО ОБІГУ ТА МОНЕТНОЇ СПРАВИ В ПОНТІЙСЬКІЙ ДЕРЖАВІ МІТРИДАТА VI ЄВПАТОРА: ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

SCIENTIFIC UNDERSTANDING OF ISSUES OF THE HISTORY OF MONEY CIRCULATION AND COINAGE AFFAIRS IN THE PONTIC STATE OF MITHRIDATES VI EVAPATOR: STATEMENT OF THE PROBLEM

Значимі аспекти історії Чорноморського регіону у період правління Мітрідата VI Євпатора знайшли відображення у численних наукових розвідках, частина з яких присвячена питанням грошового обігу та монетної справи.

У дослідженні Ю. Саприкіна, присвяченому «соціальній, економічній і політичній історії Понту від утворення незалежної держави у 302 р. до н. е до перетворення у римську провінцію», стверджується, що «заслуга радянських учених (А.Н. Зографа, К.В. Голенко, Д.Б. Шелова, П.Й. Каришковського, В. О. Анохіна, Н. А. Фролової) – класифікація і датування монет грецьких міст Причорномор'я часів Мітрідата VI Євпатора... К. В. Голенку належить провідна роль у фіксації і встановленні об'ємів надходження понтійської монети в Причорномор'ї. Стосовно Східного Причорномор'я, то пріоритет у вивченні його зв'язків з Понтом залишається за грузинськими дослідниками» (Saprykin, 1996). Отож, у ХХ ст. серед нумізматичного доробку з'явилися досить відомі праці вітчизняних та зарубіжних дослідників, у яких знаходимо інформацію щодо монетної справи та грошового обігу Понтійської держави Мітрідата Євпатора. До таких праць, передовсім, варто віднести дослідження О. М. Зографа (Zograf, 1951; Zograf, 1940), К. В. Голенка (Golenko, 1964a; Golenko, 1964b), Д. Б. Шелова (Shelov, 1983), П. Й. Каришковського (Karyshkovskiy, 1965; Karyshkovskiy, 1988), В. А. Анохіна (Anokhin, 1989), Н. А. Фролової (Frolova, 1971), Т. Г. Дундуа (Dundua, 1988), М. Мільчарека (Mielczarek, 1989), Ф. де Каллатая (Callataÿ, 1997) та інших.